

Asia: VN/34692/2024

Lausuntopyyntö toimeentulotuen kokonaisuudistuksesta

Lausunnonantajan lausunto

Veloitteeseen ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi, veloitteeseen hakea ensisijaista etuutta ja perusosan alentamiseen liittyvä lausuntopalaute:

Ehdotuksen mukaan yrittäjille tulisi toimeentulotukilain tasolle velvollisuus ilmoittautua työttömäksi kokoaikatyön hakijaksi jotta etuusoikeus syntyy, eli käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yrittäjän tulee päättää kannattamaton yritystoiminta. Ehdotetun perusosan alentamisen prosessin mukaan näissä tilanteissa Kansaneläkelaitos antaisi kannattamatonta yritystoimintaa harjoittavalle henkilölle sekä omassa työssä työllistyvälle yhden kuukauden määräajan ilmoittautua työttömäksi kokoaikatyön hakijaksi ja hakea työttömyysetuutta. Nykyisin yrittäjille on annettu järjestelyaika yritystoiminnan lopettamiseksi, mutta jatkossa järjestelyaika siis poistuisi.

KEHA-keskuksen näkemyksen mukaan kuukausi ei ole riittävä aika yrittäjälle hoitaa kuntoon työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautumista siten, että tässä ajassa myös työvoimapolitiittiset edellytyksen tulisivat selvitettyksi. Kun henkilö ilmoittautuu työttömäksi työnhakijaksi, hänen aiempaa yrittäjyyttään lähdetään selvittämään. Asiakkaalle tehdään asiassa selvityspyyntö. Selvityspyyntö tulisi tehdä välittömästi asiakkaan ilmoittautuessa työnhakijaksi, mutta monilla alueilla sen vireille laittamiseen menee joitakin päiviä. Selvityspyynnölle annettava vastausaika on jo 14 vrk ja sen palautuessa asia siirtyy KEHA-keskukselle ratkaistavaksi. Työvoimapolitiittisen lausunnon antamiselle on säädetty max. 30 päivän käsittelyaika. Teoriassa asia voi joissain tilanteissa tulla kuukauden aikana selvitettyksi, useimmissa tilanteissa asian selvittäminen kestää kuitenkin kauemmin. KEHA-keskuksen näkemyksen mukaan yrittäjälle tulisi antaa minimissään 2-3 kuukautta aikaa hoitaa tämä kokonaisuus kuntoon.

Perusosan suuruuteen liittyvä lausuntopalaute:

-

Tiedon saamiseen ja luovuttamiseen liittyvä lausuntopalaute:

-

Kunnan rahoitusosuuden lisäämiseen liittyvä lausuntopalaute:

-

Asumismenojen tarkentamiseen liittyvä lausuntopalaute:

-

Vaikutusten arviointiin liittyvä lausuntopalaute:

Ehdotuksen vaikutuksia tilapäisen suojelun perusteella myönnetyllä oleskeluluvalla maassa oleviin tulisi arvioida tarkemmin.

Muu lausuntopalaute:

Esityksessä tulisi tarkemmin kuvata vaikutuksia tilapäisen suojelun perusteella myönnetyn oleskeluluvan perusteella maassa oleviin.

Kansaneläkelaitos on, arvoinut työttömyysetuuden ratkaisutyön lisäyksen lisäävän Kansaneläkelaitoksen toimintamenoja noin 2 miljoonalla eurolla vuodessa. Kansaneläkelaitoksen työmäärä lisääntyisi noin 30 henkilötyövuodella. Muutoksen myötä myös KEHA-keskuksen työttömyysetuuteen liittyvä työ tulisi lisääntymään merkittävästi.

Velvollisuutta ilmoittautua työnhakijaksi ollaan laajentamassa ja esityksen arvioidaan lisäävän henkilöiden halukkuutta ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi. Velvollisuus ilmoittautua työnhakijaksi olisi mm. tilanteissa, jossa etuuden saaja tekee osa-aika työtä, opiskelee päätoimisesti tai on yrittäjä ja ei saa tuloja yritystoiminnastaan. KEHA-keskuksen on aina tapauskohtaisesti selvítettävä, ovatko opinnot tai yritystoiminta sivu- vai päätoimista, ja annettava työttömyysetuutta hakevalle tilanteen mukainen erityistä harkintaa vaativa työvoimapoliittinen lausunto.

Velvollisuus ilmoittautua työnhakijaksi tulisi jatkossa kohdistumaan aiempaan enemmän myös sellaisiin henkilöihin, joiden elämänhallinnassa on huomattavia puutteita. On todennäköistä, että heidän kohdallaan esim. sovittuihin palveluihin osallistuminen ei kuitenkaan aina toteudu, vaan asiakas laiminlyö sovittuja toimia ja tämä johtaisi lisääntyviin laiminlyönteihin ja niiden selvittämiseen. Laiminlyöntien toteaminen on työvoimaviranomaisen tehtävää, mutta KEHA-keskuksen työttömyysturvavastuualue arvioi, onko laiminlyöntiin ollut pätevä syy.

Kansaneläkelaitos ei voisi tehdä varsinaista päätöstä perusosan alentamisesta (kuten ei työttömyysturvan osalta työttömyysetuuden alentamisestakaan) ennen kuin työvoimapoliittinen lausunto, jossa alentamisen perusteena oleva moitittava menettely olisi todettu, olisi saapunut Kansaneläkelaitokseen. KEHA-keskuksen ratkaisemalla työttömyysetuuteen liittyvällä työvoimapoliittisella lausunnolla olisi jatkossa entistä suurempi merkitys henkilön toimeentulon kokonaistilanteessa.

Työttömyysetuuden hakuprosessi on kokonaisuutena pitkäkestoinen. Henkilön toimeentulon kannalta olisi entistä olennaisempaa, että työvoimapoliittiset lausunnot saadaan annettua mahdollisimman nopeasti ja kuitenkin vähintään säädetyssä ajassa, koska ratkaisulla olisi entistä

suurempi vaikutus myös toimeentulotukeen. KEHA-keskuksen arvoin mukaan parhaillaan lausuntokierroksella oleva hallituksen esitys työttömyysturvalain 2 a luvun 9 ja 10 § muuttamisesta sekä hallituksen esitys henkilöön liittyvää irtisanomisperustetta koskevan lainsäädännön muuttamisesta (VN/19527/2024) tulisivat voimaan tultuaan, tämän uudistuksen lisäksi, lisäämään KEHA-keskuksen työmäärää työttömyysetuuteen liittyvissä tehtävissä.

Työttömyysetuuteen liittyvän työmäärän lisääntymisen myötä KEHA-keskukselle on turvattava riittävät resurssit tehtävän hoitamiseen.

Heikkilä Heikki
KEHA-keskus

Leinonen Pekka
KEHA-keskus